

Rachel
*of het mysterie
van de liefde*

Van Geert Kimpen verschenen eerder
bij De Arbeiderspers:

De kabbalist
De geheime Newton
Stap voor stap
Maak goud van je leven

Geert Kimpfen

Rachel

*of het mysterie
van de liefde*

Roman

UITGEVERIJ DE ARBEIDERSPERS
AMSTERDAM · ANTWERPEN

Copyright © 2011 Geert Kimpen

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Uitgeverij De Arbeiderspers, Herengracht 370-372, 1016 CH Amsterdam. *No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from Uitgeverij De Arbeiderspers, Herengracht 370-372, 1016 CH Amsterdam.*

Omslagontwerp Bram van Baal
Omslagillustratie Frederick Leighton, Nausiczz

ISBN 978 90 295 7299 6 / NUR 301

www.arbeiderspers.nl
www.geertkimpen.com

*Voor Zonneke,
En haar zielsverwant
Wie hij of zij ook is...*

De ervaring leert ons dat liefde niet bestaat uit het naar elkaar kijken van twee mensen. Maar uit het samen in dezelfde richting kijken. – Antoine de Saint-Exupéry

Praag, 1600

I

Als die zondagochtend niet Oscar, maar een andere jongen, uitverkoren geweest was als misdienaar, was het dan allemaal anders gelopen? Als Thaddeus het die week niet zo druk had met kerkvergaderingen, het werken aan zijn boek en begrafenissen, zou het dan ook niet anders zijn gegaan? Dan had hij wel geweten dat er niet genoeg wijn was voor de zondagsdienst en had hij niet gewacht met het bestellen van een nieuw vat. Maar dat is geredeneer achteraf. Oscar stond op de lijst die zondag en kreeg van Thaddeus de opdracht een kruikje wijn te tappen in de sacristie voor de eredienst. Het blijft onbegrijpelijk dat een dergelijke onbenullige toevalligheid een handvol mensenlevens totaal zou veranderen. Het zijn vaak banale incidenten die het geluk en ongeluk van de mens bepalen. Het lot is een schaker die zijn stukken verplaatst op het bord, schijnbaar willekeurig, en dan op een moment dat de mens dit het minst verwacht zijn slag slaat. Niemand van de betrokkenen had kunnen vermoeden dat het breken van het kruikje in de sacristie zou leiden tot al die tumult rondom een jonge vrouw, net zeventien, die enkele honderden meters verderop nietsvermoedend met een stofdoek de toonbank schoonveegde.

Rachel was vrolijk en neuriede een Jiddisch wijsje terwijl ze het hout boende.

Op zondag kwam er haast nooit een klant. De eerste dag van de week dachten mensen niet aan wijn maar aan werken. De sabbat was voorbij en iedereen begon weer met een opgewekt gemoed aan een nieuwe week vol hoop en dromen. De sabbat had de mensen opgetild, hun nieuwe inspiratie gegeven en ze hadden zich voorgenomen het deze week beter te doen dan de vorige. Vanaf woensdag pas begon het weer echt druk in de winkel te worden. De eerste teleurstellingen hadden dan al plaatsgevonden, de optimistische hoop dat deze week echt anders zou zijn, was vervlogen, en de mensen hunkerden alweer naar een nieuwe sabbat. Een verfrissende dag die hen zou verheffen, vleugels zou geven, nieuwe moed, warmte en plezier. Daar hoorde natuurlijk wijn bij en die konden zij leveren. Koosjere wijn, door de rabbi zelf goedgekeurd. Zo was de wijnwinkel goed beschouwd het voorportaal van de sabbat. Wanneer men hun een bezoek bracht, ervoer men al de voorpret van die heerlijke vrijdagavond die eraan zat te komen.

Op zondag was de enige klant meestal Betzalel, de zoon van rabbi Loew. Dat was voldoende reden voor Rachel om opgetogen te zijn. Betzalel kwam duidelijk voor haar en niet voor de wijn en daar genoot ze van. Verder wist ze niet precies wat ze voor hem voelde. Wat wist een meisje van haar leeftijd per slot van rekening van de liefde? Ze was altijd wel op iemand verliefd. Een eenvoudige lach van een jongen kon haar al in vuur en in vlam zetten. Maar erg lang duurde het allemaal nooit. Het waren niet zozeer de jongens op wie ze verliefd was, ze was verliefd op de verliefdheid zelf. Het spel van stiekem kijken, het aandacht vangen en dan hooghartig weggijken. Liet een jongen eenmaal zijn interesse in haar blijken, dan was de opwinding er eigenlijk af. Dan gunde ze hem geen blik meer en begon het spel van voren af aan met een ander, die zich nog van niets bewust was. Ze hield ervan dat er van haar gehouden werd. Maar Betzalel was vasthoudender dan de andere jongens.

Ze vond het spannend dat hij haar zoveel aandacht schonk.

Dat gaf haar iedere keer een prettig gevoel in haar onderbuik. Hij maakte haar licht en giechelig. Wanneer hij er was, werd ze zich bewust van haar vrouwelijkheid, was ze meer dan de dochter van Michael, de wijnhandelaar, ja, was ze Rachel, een mooie, jonge vrouw. Was het de zelfverzekerdheid in zijn lange, lenige gestalte waarmee hij de deur opengooide? Of waren het die lichtbruine ogen die bravoure uitstraalden, vertrouwen in het leven en zichzelf, die maakten dat ze zich zo opgetild voelde? Ze was gefascineerd door zijn gladde, baardloze kaken, en hoe hij de hoon van de andere mannen daarover trotseerde. 'Beter een jood zonder baard dan een baard zonder jood,' zei hij schouderophalend. Hij was niet zo verlegen en ernstig als de jongens van haar eigen leeftijd en knipoogde altijd wanneer haar vader het niet zag.

Ze hield van de begeerte in zijn ogen, zijn nauwelijks verhulde verlangen naar haar lichaam. Hij maakte haar ervan bewust dat ze iets kostbaars en schoons bezat waarover zij alleen beslissen kon of ze het zou geven. Wanneer hij er was, hing er een heerlijke spanning in de lucht, dartele speelsheid, en kreeg zelfs het doodnormale een dubbele betekenis. Hij maakte een vermoeden van lust in haar wakker en hoe alles in het niets kon vallen wanneer alleen het lichaam nog dacht. Meer dan deze onzichtbare energie van het verlangen begeerde ze niet. Het was een soort spel dat iedere week stiekem achter de rug van haar vader gespeeld werd. Een spel dat de somberte in de winkel verdreef en haar oplaadde met levenskracht. Hij was toch te oud voor haar met zijn vijftwintig jaren, al was hij dan nog ongetrouwd, en rook hij naar welgesteldheid met zijn zwarte leren laarzen en het ovale horloge dat aan een zilveren ketting om zijn hals hing.

'Dit is een Neurenberger Ei,' had hij haar vader verteld de eerste keer dat hij het droeg, 'een draagbare klok die de hele uren aangeeft. Ontworpen door een man in Neurenberg en omdat die ronde vorm aan een...' Even dwaalden zijn ogen naar Rachel die bewonderend naar het koperen klokje keek.

'...aan een ei doet denken, heet het zo.' 'Waar heb je zo'n ding nu voor nodig,' had haar vader die de blik niet ontging, nors gezegd, 'je ziet toch vanzelf wanneer het donker wordt? En anders roept de stadsomroeper het wel.' Betzalel had slechts zijn schouders opgehaald en met zijn vingers over het ei gestreeld. Hij hield van mooie kleren en spullen. Op zijn achttiende was hij een leerlooierij begonnen en nu had hij al tien mannen in dienst. Rachel keek uit naar zijn bezoek, en verkoos de stem van het zoete verlangen boven die andere, licht onbestemde kriebel in haar maag. Dat ragfijne zintuig dat ieder mens fluisterzacht waarschuwt dat er iets ongewoons te gebeuren staat.

Uiterst zorgvuldig had Oscar die ochtend het kraantje van het vaatje wijn opengedraaid. Maar Oscar was van nature een onhandig jongetje dat brokken en vlekken maakte overal waar hij kwam. Het was bijna onvermijdelijk dat toen Oscar de gevulde kruik naar het altaar wilde brengen, hij op de trappen struikelde. De kruik viel uit zijn handen, brak, en de scherven dreven in een grote plas rode wijn op de marmeren vloer. De laatste wijn die nog in het vat zat, was verspild. Hij kreeg een uitbrander en een paar flinke oorvegen van de priester. Beduusd trok het jongetje zich terug in de sacristie om een nieuw gewaad aan te trekken. Hij had het zo graag perfect willen doen deze keer. Hij vreesde al de teleurstelling van zijn vader die hem die ochtend nog zo gewaarschuwd had ditmaal geen blunders te maken.

De tijd drong. De vroomste stadsgenoten hadden al op de eerste banken van de Heilige Geestkerk plaatsgenomen om in stilte voor hun welzijn te bidden.

Het waren grauwe tijden en alleen in hun gebed aan God konden ze hun zorgen verwoorden. Een stille schreeuw om verlossing uit hun armoede. Een smeekbede dat het rad van fortuin hun gunstig gezind zou zijn in ruil voor een deugdzzaam leven. Een voorstel dat week na week van tafel geveegd leek te worden door de allerhoogste rechter.

Over niet meer dan een half uur moest priester Thaddeus de mis opdragen. Maar op zondag waren alle winkels in Praag gesloten, want God had de zondag als rustdag bevolen. Behalve de winkels van de joden in het Jodenkwartier. Die negeerden de zondagsrust, de dag des Heren, en verkozen hun tegendraadse sabbat. Dus voelde Thaddeus zich voor een onmogelijke keuze gesteld. Óf de mis opdragen zonder de voltrekking van het diepste mysterie, de transsubstantiatie, de wijn die door de zegespreuk van de priester transformeerde in het bloed van Jezus. Óf geld uitgeven bij de joden en daar een fles wijn kopen.

De zetten van de schaker waren zo vernuftig dat alleen nog de volgende gebeurtenis mogelijk was: de ontmoeting van een priester van middelbare leeftijd, Thaddeus, met Rachel, de zeventienjarige dochter van de joodse wijnhandelaar.

De mis zonder eucharistie opdragen, nee, dat was geen optie. Een mis zonder tafeldienst was geen mis. Jezus zelf had gezegd toen hij de beker liet rondgaan: 'Blijf dit doen om mij te gedenken'. Zijn parochianen zouden ontredderd zijn wanneer Thaddeus tijdens het ritueel opeens zou verklaren: 'Beste mensen, door onoplettendheid heeft mijn misdienaar de laatste kruik wijn laten vallen en ik moet bekennen dat ik heb nagelaten nieuwe miswijn in te slaan omdat ik te veel in beslag was genomen door andere zaken. Daarom slaan we deze week het veranderen van wijn in bloed over en beperken we ons tot het brood.' De gelovigen kwamen voor dit ritueel. Dit bloedoffer. Ze wilden het bloed drinken van hun Messias die voor hun verdorvenheid was gestorven. Hij had al hun zonden op zijn schouders genomen en met zijn dood kwijt gescholden. Het was een daad van ongelooflijke liefde en genade waarvan de slagschaduw zich nu al zestien eeuwen na de gebeurtenis uitstrekte. Het verlichtte het gemoed van ieder mens die over de schreef ging, dat zijn zonden reeds lang geleden waren afgekocht. Het was alsof er op een overvloedig bruiloftsfeest een onbekende gast plots zou opstaan en zeggen: 'Ik neem alle kosten op mij. Ik betaal niet alleen het

feest, maar ook alle geschenken van de gasten en hun feestkleding. Weet je, ik zal zelfs de kosten van de toekomstige bruiloftsfeesten, en van alle bruiloftsfeesten van de kinderen die uit die bruiloften zullen voortkomen alvast vergoeden. Schrijf alles tot in eeuwigheid op mijn rekening.' Zoiets. Het was een onbeschrijfbare genereuze daad geweest van de Heer te willen sterven voor de zonden van mensen die nog niet eens waren geboren. Het enige wat hij ervoor had teruggevraagd was dat iedere zondag zijn vlees gegeten en zijn bloed gedronken werd. Thaddeus, ervan doordrongen dat hij in deze barre tijden zijn gelovigen dit wekelijkse wonder niet kon onthouden, was dus wel gedwongen om die zondagochtend snel zijn winterjas over zijn priesterkleed aan te trekken en zich naar de Joodse wijk te begeven. Even had hij overwogen om Oscar eropuit te sturen, maar die had zich na zijn val in een stil hoekje teruggetrokken. Schuldbewust en ervan overtuigd dat hij nergens voor deugde. Thaddeus was er zich van bewust dat de wijn zijn, en alleen zijn verantwoordelijkheid was. En zo was hij dus langs de achteruitgang in de sacristie vertrokken. Hij had nog snel even over het sluike haar van de misdienaar gestreken en vergoelijkend gezegd dat iedereen wel eens fouten maakte. Met de hoed diep over de ogen getrokken, glipte hij de kloosterpoort uit. En zo haastte hij zich als een schichtige schim het wijnwinkeltje binnen waar Rachel de toonbank aan het boenen was.

Was het werkelijk toeval dat nog geen vijf minuten eerder Rachels vader gezegd had dat hij bij de slager het lam ging inspecteren dat hij voor hen apart had laten leggen voor het aankomende Pesachfeest? Michael liet zijn dochter slechts zelden alleen in de winkel. Niet omdat hij haar niet vertrouwde, maar omdat hij wel gemerkt had hoe haar ontluikende vrouwelijkheid de jonge Joodse mannen in vuur en vlam zette. Hij wist dat het vertrouwen van een jonge vrouw het snelst werd gewonnen door bij haar verzet te zaaien tegen haar vader. En hij wilde vermijden dat ze tijdens zijn afwe-

zigheid praatjes aan haar kwamen verkopen. Al had ze dan misschien het lichaam van een vrouw, ze was nog steeds een kind. Er was nog een zee van tijd om een geschikte man voor haar te zoeken en het was nu vooral zaak haar meisjesachtige onschuld te bewaren. Dat was zijn plicht als vader. Maar het was nu eenmaal ook bijna Pesach en hij zag het als zijn taak persoonlijk een lam van onberispelijke kwaliteit uit te zoeken dat Rachel dan later op zou halen. Hij stelde zichzelf gerust dat er op zondagochtend toch zelden of nooit een klant kwam. Hij zou zo weer thuis zijn, om zijn gebruikelijke eerste klant van de week, Betzalel, te helpen.

Thaddeus trok de deur hard achter zich dicht. Rachel keek op. Ze kende deze man niet maar het ontbreken van een gele cirkel op zijn jas verried dat het in elk geval geen Jood was. Nadat Thaddeus zijn hoed had afgenomen om de motregen ervan af te schudden, keek hij in de gitzwarte ogen van het Joodse meisje.

‘Goedemorgen, mijnheer,’ zei ze opgewekt, ‘zal ik uw hoed even aanpakken? Wat een vies weer vandaag, is het niet?’

Ze liep naar hem toe, pakte de hoed uit zijn hand en hing hem te drogen boven de smeulende haard.

‘Zal ik ook uw jas even drogen,’ vroeg ze toen, maar Thaddeus legde verschrikt zijn handen op zijn jaszakken en schudde streng van nee.

Hij bleef bewegingloos staan en keek met aandacht naar het gediensstige meisje met de gebronsde huid met sproeten. Opmerkelijk, dacht Thaddeus, de meeste Joodse meisjes zijn zo bleek.

‘Ik heb bloed nodig,’ sprak Thaddeus. ‘Bloed van Jezus.’

Onbegrijpend keek Rachel de man aan. Ze had hem waarschijnlijk niet goed verstaan, dacht ze. Was ‘bloed van Jezus’ een of andere wijnsoort uit een streek die ze niet kende?

‘Hoe zei u precies, mijnheer? Bloed van Jezus?’

‘Bloed van Jezus,’ herhaalde Thaddeus die er een onverwacht genoeg aan ontleende het meisje in verwarring te brengen. ‘Je kent Jezus toch wel?’

‘Jezus? Wij hebben een rijke keuze aan Boheemse wijnen, en ook wel een aantal Pruisische en Poolse. Maar uit Jezus? Ik weet niet precies wat u bedoelt, mijnheer.’

Langzaam liep Thaddeus naar de toonbank en plaatste zijn beide handen op het hout. Hij boog voorover en sprak nu zo dicht tegen het gezicht van het meisje dat ze zijn adem voelde.

‘Ze hebben hem laten kruisigen. Lange spijkers in zijn polsen getimmerd, in zijn enkels. Hij droop van het bloed. En dat bloed wil ik nu drinken om die moord te herdenken.’

De arme man was in de war, dacht Rachel. Er was hem vast iets ergs overkomen waardoor hij de weg was kwijtgeraakt en rare dingen uitkraamde. Ze glimlachte naar hem. Er was iets aan hem dat niet klopte, maar ze wist niet wat. Hij had een aardig gezicht, maar zijn gelige ogen keken vreemd. Een blik die ze niet thuis kon brengen.

‘Wilt u iets drinken, mijnheer? Het is zo koud buiten, zal ik een keteltje boven het vuur hangen en u een kopje hete melk bereiden?’

‘Aan wiens kant zou jij gestaan hebben,’ vroeg Thaddeus. ‘Was je een Veronica geweest die zijn voorhoofd depte, of had je samen met de meute gelachen en gescholden?’

‘Wanneer, mijnheer?’

‘Toen ze Onze-Lieve-Heer vermoorden.’

‘Wie, mijnheer?’ probeerde Rachel de man gerust te stellen door hem zijn droeve verhaal te laten vertellen en bemoeidigend te glimlachen. ‘Vertelt u het me maar. Wie is er vermoord en door wie? Was het een goede bekende van u?’

‘O,’ rilde Thaddeus door de warme aanraking van haar blik, ‘ik had hem zo lief. Ik had hem zo intens lief. Hij was mijn herder, mijn voorbeeld, mijn redder.’

Het grote verdriet van de man raakte Rachel diep. Hoewel ze hem, toen hij net binnenkwam, heel even wat eng had gevonden, was daar nu medelijden voor in de plaats gekomen. Haar vader had haar geleerd dat in ieder mens goedheid schuilt, en dat vreemd gedrag altijd voortkomt uit verdriet.

Dat bleek nu maar weer. Onder de strenge oogopslag van de borstelige rosse wenkbrauwen school een gekwetst man die rouwde om een vermoorde vriend.

‘Is het lang geleden?’ vroeg ze troostend.

‘Doet dat ertoe? Laten we het er maar op houden dat jij een Veronica was. Zou je mijn voorhoofd deppen als je me bloedend op straat aantrof?’

‘Natuurlijk, mijnheer.’

Thaddeus lachte. Ontspannen liep hij langs de rij vaten die tegen de muur opgestapeld lagen.

‘Ik wil een fles wijn. Rode wijn. Zo rood als zijn bloed.’

‘Natuurlijk, mijnheer. Ik denk dat ik heb wat u zoekt. Dit is een donker wijntje met een aroma van zwarte kersen en bosbessen. Van de Saint-Laurentdruif. Erg aards, en... erg rood. Wilt u hem even proeven?’

‘Het gaat mij enkel om de kleur.’

‘Natuurlijk.’

Rachel tapte een bodempje wijn in een kristallen glaasje en gaf het aan de man. Kritisch keek hij naar de rode vloeistof. Hij liep met het glas naar het uitstalraam en hield het tegen het licht terwijl hij de wijn liet walsen in het glas. Toen liep hij weer naar de toonbank en zette het glaasje aan zijn dunne, haast witte lippen. Langzaam liet hij de wijn in zijn mond vloeien en terwijl hij het meisje aankeek wiegde hij de drank in zijn mond alsof hij gekust werd. Hij sloot zijn ogen en een klein straaltje van de wijn liep langs zijn mondhoek over zijn kin. Toen grijsde hij met rood aangeslagen tanden alsof hij net zijn tanden in een bloederig stuk vlees gezet had.

‘Voortreffelijk. Precies de goede kleur,’ zei hij. ‘Doe maar een flesje vol.’

Thaddeus ogen dwaalden over de lange, koolzwarte krullen, de ranke rug, en de welgevormde billen van het meisje, terwijl ze het flesje vol liet lopen. Zonde, dacht hij, dat zo’n aardig meisje in deze wijk geboren moest worden. Zo’n onschuldig kind dat opgroeide in een buurt waar ze nooit over de redder des mensen, Jezus, hoorde vertellen. Zonde, zonde, zonde.

Toen Rachels vader later die ochtend weer de winkel in kwam, vertelde ze niets over de zonderlinge klant. Had ze dit wel gedaan, dan was de geschiedenis misschien anders gelopen. Maar er komt een leeftijd dat meisjes, vaak om redenen die ze zelf niet weten, niet meer alles aan hun vader toevertrouwen. Gebeurtenissen die ze liever voor zichzelf houden. Het hoort nu eenmaal bij de natuur van de mens om zelfstandig te willen worden. Om langzaam maar zeker afstand te nemen van de mensen die jarenlang het middelpunt van hun universum zijn geweest. Had God immers zelf niet in Genesis geschreven: 'Zo komt het dat een man zijn vader en zijn moeder verlaat en zich zo aan zijn vrouw hecht, dat zij volkomen één worden'? En zo kwam het dat Rachel het bezoek van Thaddeus geheimhield.

2

Nooit eerder had Thaddeus de heiliging zo intens beleefd als die zondagochtend. Op het moment dat hij de wijn uit de kruik in de beker goot, viel er door het glasraam een gouden bundel licht op zijn voorhoofd. Een licht, zo warm en intens als hij reeds twee keer eerder had gevoeld, op de kruispunten in zijn leven. Een ontegensprekelijk teken van God. Er rolden enkele dikke tranen over zijn wangen en zijn handen begonnen te beven. Op zijn netvlies zag hij, alsof het zich op dat moment voltrok, Jezus uitgeput aan het kruis hangen. Hij zag de vermoeide blik van de Heer. Het uitgerekte vel van de armen die uit het schoudergewricht waren geschoten. Vel dat aan de spijker hing als vergeten wasgoed aan een draad. De onhoudbare pijn in de voeten die op elkaar waren gelegd en doorboord met het staal van de dikke spijker die in het hout geslagen was. Thaddeus weende om de Heer die zo vernederd en naakt hing te lijden terwijl hij nauwelijks kon ademen. De parochianen waren ontdaan toen hij met schorre stem

nauwelijks verstaanbaar de Latijnse woorden *'Hic est enim Calix Sanguinis Mei novi et aeterni Testamenti qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum'* sprak. Ja, dacht Thaddeus, dit is de kelk van mijn bloed. Van het nieuwe en altijddurende verbond dat voor u en velen wordt vergoten tot vergeving van de zonden.

Met een blik die overstroomde van liefde keek hij naar zijn volgelingen. In iedere kerkstoel zat een verhaal vol lijden, pijn en radeloosheid. Mensen gebukt onder de last van het leven die nu net als hij, de aanwezigheid van de Heer moesten voelen. Als een subtiele rilling langs hun ruggenwervels.

'Er was eens een man,' sprak Thaddeus hen toe, 'die op het eind van zijn leven zijn weg zag afgetekend als voetsporen in de sneeuw. Naast hem stonden de voetafdrukken van een andere man afgetekend. "Was u dat?" vroeg hij aan de Heer, "heeft u die hele weg met mij gelopen?" De Heer knikte. Maar toen zag de man dat net op het stuk van zijn leven dat hij als het moeilijkst had ervaren, er maar één paar voetafdrukken te zien was. "Waarom was u toen niet bij mij, Heer? Waarom liep u niet naast mij toen ik u het allermeeste nodig had?" De Heer glimlachte. "Omdat ik je toen gedragen heb, mijn vriend," zei hij. "Die voetsporen zijn van mij."'

De parochianen knikten. Ook zij voelden zich gedragen vandaag. Niet alleen door de Heer maar vooral door de woorden van hun priester die hun zware hart licht maakte. Toen Thaddeus trillend de beker naar zijn lippen bracht zag hij in een levendig visioen het joodse meisje voor zich. Zij stond vooraan tussen de menigte die Jezus bespotten. Voor haar geknield zat de moeder, de maagd Maria. Hij zag hoe het Joodse meisje verscheurd was. Moest ze gehoor geven aan haar vriendinnen die haar aanspoorden de Heer te beschimpen? Of aan het medelijden dat zij voelde voor de moeder van de gekruisigde die op haar knieën lag te jammeren? De maagd die smeekte dat haar zoon bevrijd werd. Toen, misschien één enkele seconde, ging het gezicht van de huilende moeder Maria over in het gezicht van het huilende Joodse meisje. Thaddeus

kreeg het koud. Zou het? Zou zij het zijn die hij al zo lang zocht? Haar ziel was nog niet reddeloos verloren, dacht Thaddeus terwijl de wijn over zijn tong vloeide, hem verkwikte en levendig maakte. Hij voelde een begeerte in zich ontwaken om de Joodse te redden van het moordenaarsvolk. Om zich over haar te ontfermen. En voor het eerst in jaren preekte hij over hoop en vertrouwen in plaats van over zonde en berouw. Hij zei dat het niet lang meer zou duren voordat de Messias terug op aarde zou komen. Dat de verlossing bijna daar was. Dat alle mensen die hun lot in zijn handen durfden te leggen, gered zouden worden.

‘De goddelozen,’ zo sprak hij, ‘zullen vernietigd worden door de vier ruiters van de Apocalyps. Maar wie God vrezen en Jezus in hun hart sluiten, wacht duizend jaar vrede en geluk.’

Het meisje betrok vanaf dat geheiligde moment in zijn hoofd de vertrekken van het Heiligste der Heiligen. Het was de Heer zelf die in Zijn ondoorgrondelijke wegen hem die zondagochtend op pad had gestuurd. Hij had hem de weg gewezen naar het vergeten wijnwinkeltje in de Joodse buurt waar één meisje woonde voor wie het nog niet te laat was. Eén meisje dat nog niet geheel gecorrumpeerd was door de dwalingen van haar voorouders. Dat mooie, Joodse meisje dat, mits zorgvuldig begeleid, gered kon worden en voor de waarheid kon kiezen. Rachel. De verkoopster in de wijnwinkel die de cruciale rol kon vervullen in de grote droom die Thaddeus al lang koesterde. Want dat was de taak die de Heer voor hem in de wereld bereid had, hij wist het nu zeker. Een taak die belangrijker was dan het preken voor eigen parochie, het geven van geestelijke bijstand aan de keizer en het verzamelen van fondsen om de pracht en praal van zijn kerkschaten verder uit te bouwen. Het meisje had een effect op hem alsof hij een flesje met levenselixer had gedronken. Ze gaf hem een gevoel van onsterfelijkheid. Zoals iedere man die door een vrouw werkelijk wordt aangeraakt, zich even onsterfelijk waant.

Na de mis liet Thaddeus de kleine misdienaar bij zich roepen in de priesterkamer en sloot de deur.

Hij nam Oscar op zijn schoot, streelde zijn blonde haren en hilde als een klein kind tegen de borstkast van de sidderende jongen.

'Dankjewel, Oscar,' bleef hij maar herhalen en overlaadde hem met warme kussen op zijn wangen en oren, 'dankjewel, lieve jongen, voor het breken van het kruikje. Je bent een goede jongen, werkelijk een goede jongen.'

3

'Papa?'

Michael keek verstrooid op van het grootboek. De zaken gingen dramatisch slecht stelde hij vast. De slechte druivenoogst, omdat veel wijngaarden deze zomer waren overwoekerd door een hardnekkige schimmel als gevolg van een plaag van valse meeldauw, maakte de wijn die hij inkocht steeds duurder.

'Wat is er, meisje?' vroeg hij terwijl hij met duim en wijsvinger de zorgen uit zijn ooghoeken wreef.

Rachel zat in de schommelstoel bij de haard en legde haar Jiddische boek met verhalen uit de Thora in haar schoot.

'Dit is zo'n mooi verhaal.'

'Ja? Waar gaat het over?'

'Rebekka.'

'Tja,' glimlachte Michael schouderophalend, 'maar wat moet je ermee?'

'Gewoon, ik vind het mooi,' kapte Rachel het gesprek af, alsof ze was gestoken door een wesp.

'Ja,' zei Michael gefrustreerd om zijn eigen onmacht. Leefde Ruth nog maar, dacht hij. Ruth hield ook van de verhalen uit de boeken van Mozes. Zij zou wel geweten hebben hoe ze het gesprek gaande moest houden. Het werd steeds moeilij-

ker om de goede toon, de goede woorden te vinden om zijn dochter te bereiken. Ruth had altijd licht in huis gebracht, dacht hij weemoedig, zelfs op donkere winteravonden. Nog altijd, na al die jaren, kon hij wanneer hij zijn ogen dicht deed het geluid horen van de krakende schommelstoel bij de haard. Ruth die wrijvend over haar zwangere buik zat te wiegen en hij die ontroerd naar haar keek. Een vrouw is het kloppend hart van een huis. Het geruis van een vrouwenrok die door de kamers beweegt, is als melancholieke vioolmuziek die een man met het leven verzoent. Zijn dochter was alweer verdiept in het boek zag hij en berustend ging hij verder met rekenen.

Rachel deed haar best te zijn wie hij wilde dat ze was; een herinnering aan het ideaalbeeld dat zijn vrouw geweest was. Zodra ze oud genoeg was, ging ze haar jurken dragen, die hij nooit had weg gedaan, en ze merkte dan dat hij vanaf de eettafel naar haar zat te staren terwijl ze aan het lezen was. Wanneer ze hem aankeek, glimlachte hij ongemakkelijk, en boog zich snel weer over het grootboek heen. Ze had het gevoel dat ze steeds tekortschoot.

Rachel hield van de oude verhalen van haar volk. Verhalen die haar meevoeren naar de warme woestijn van Sinäi, duizenden jaren geleden, ver weg van het koude en natte Praag. Verhalen over het land waar zij vandaan kwam en over de vrouwen van wie zij een nazaat was. Ze stelde zich met gesloten ogen voor dat ze Rebekka was. Een jong, aantrekkelijk meisje zoals zijzelf, dacht ze vrijmoedig, op een doodgewone dag. Wat zouden woestijndochters toen gedragen hebben? Een eenvoudig stoffig kleed, zo geel als woestijnzand? Of hennarood als de ondergaande zon? Wellicht gewaden in alle oriëntaalse kleuren zoals ze die kende uit de zakken met kruiden bij de kruidenier, dacht ze, alles behalve hetzelfde doodse zwart dat de vrouwen hier in Praag droegen. Had ze haar haren los, en was haar huid bruinverbrand door de woestijnzon? Misschien had ze, net zoals zijzelf, sproeten op haar donkere huid. Hagelwitte tanden, gepolijst met het zout van

de woestijn en handen met sierlijke hennafiguren erop, zoals ze wel eens bij een reizende koopvrouw had gezien. Met haar figuur, uitgetekend door de warme wind die haar kleet strak joeg, moet ze meteen de aandacht van de dienaar van Abraham getrokken hebben, toen ze heupwiegend bij de waterput aan kwam lopen. Wellicht had ze schijnbaar onverschillig weggekeken toen ze hem voorbijliep, misschien stiekem een glimlach verbergend. Een vreemdeling, een tulband om zijn ongetwijfelde wilde hardos, de huid verweerd door de wind, die met een stok wat zat te tekenen in het zand, bij zijn kamelen. Hij was vast even uitdagend geweest als Betzalel, de zoon van de rabbi, met een verleidelijke grijns en een niet te peilen ondeugende blik in de ogen. Een dappere knecht, erop uitgestuurd door zijn meester Abraham met een onmogelijke opdracht. 'Ga naar mijn geboorteland, vind daar een vrouw voor mijn zoon Izaak en breng haar mee naar hier.'

'Wat als ze niet mee wil komen, heer, moet uw zoon Izaak dan naar ginds verhuizen?'

'Nee, dan ben je van je opdracht ontheven,' had Abraham geantwoord, erop vertrouwend dat een rechtvaardige zaak altijd goed kwam met Gods hulp. Het leven had de oude man immers geleerd dat een gebed dat niet werd verhoord, alleen maar betekende dat God een nog beter plan had.

De jonge knecht had zijn hand diep onder de heup van zijn meester geplaatst om zijn belofte te bezegelen. Rachel had wel eens van haar beste vriendin Thila gehoord dat daar eigenlijk mee bedoeld werd dat de jongeman in het geslacht van Abraham had geknepen, en Abraham in het geslacht van zijn knecht. Want een afspraak tussen twee mannen die op zo'n manier bezegeld werd, kon nooit verbroken worden en was dwingend. 'Omdat ze zich er achteraf zo over schamen,' had Thila gezegd, 'en ze de ander zwart kunnen maken, door te vertellen dat hij daar geknepen is.' Rachel en Thila hadden het de hele avond uitgeproest toen ze stoer deze kneep bij elkaar imiteerden en zich voorstelden hoe ernstige mannen elkaar in het kruis tastten wanneer ze zaken met elkaar

sloten, schichtig om zich heen kijkend.

De knecht moest van onder zijn tulband naar Rebekka hebben zitten kijken, fantaseerde Rachel, toen het woestijnmeisje vooroverbukte om haar kruik te vullen met het koele putwater. Om een goede vrouw voor Izaak uit te zoeken, moest hij haar toch eerst ook zelf begeren, redeneerde Rachel welwillend. Hij moest zelf de drang in zich voelen opkomen om naar haar toe te lopen, te dicht achter haar te gaan staan, met zijn bekken haar billen aan te raken terwijl ze voorovergebogen stond. De drang zijn handen op haar buik te leggen terwijl hij haar zogenaamd hielp met het optrekken van het touw. Ze zou toch nooit een goede vrouw voor Izaak kunnen zijn, als ze niet eens bij hem zelf drift opriep? Een man keek toch naar de heupen van een vrouw om te zien of ze vol en stevig genoeg waren om zijn nageslacht te kunnen baren.

Rebekka moet zijn branderige blik op haar kleed gevoeld hebben. Misschien bleef ze wel net wat langer voorovergebogen over de rand van de put dan noodzakelijk was om haar kruik te vullen. Misschien had ze met vrouwelijke subtiliteit even het evenwicht van het ene been op het andere gebracht zodat de dorstige woestijnreiziger zich nog meer kon laven aan haar rondingen. Een eiland als een tuin der lusten waarvan de contouren scherp afgetekend waren door het felle zonlicht dat de stof doorzichtig maakte. Net zoals Rachel zelf wel eens opzettelijk bij het pakken van een fles wijn net te lang voorovergebogen was blijven staan, wanneer Betzalel in de winkel was.

Toen haar vader een hardnekkige rochel in zijn keel weg kuchte, sloeg Rachel beschaamd haar ogen op omdat ze zo levendig zat te fantaseren in de schommelstoel.

Hoe kleiner en benauwender zijn wereld voelde, waarin ze zich gedwee en voorzichtig bewoog, hoe groter de wereld werd die ze in haar hoofd schiep. Haar binnenwereld met de vele kleine en grotere geheimen. Haar wereld van fantasieën en dromen. Een wereld waar hij geen vermoeden van had.

Zouden alleen meisjes dit soort dagdromen hebben, had